

NAŠA NIWA

Hod VII.

13 (26) wiereśnia (sienciabra) 1912 h.

№ 37.

Č čytać jak polskaje cz; Š čytać jak polskaje sz.

AD REDAKCIJ:

Usich našych čytačoŭ i korespandentoŭ prosim pawiedamlać nas, jak iduć u ich staranie wybary ŭ Dumu, i prysyłać spiski upoŭnamočenych ad wałaściej, pawietowych i hubernskich wybaršcykoŭ z ich adresami.

U Wilenskaj huberni wybary upoŭnamočenych ad wałaściej naznačeny:

1. dla prawasłaŭnych i starawieroŭ—15-ho sienciabra;
2. dla s elan-katalikoŭ—16-ho sienciabra.

Wybary upoŭnamočenych ad drobných haspadarou adbuducca ŭ pawietach Wilenskaj hub. naznačeny:

1. dla prawasłaŭnych, starawieroŭ, luteran—15-ho sienciabra;
2. dla katalikoŭ—18-ho sienciabra.

Raboczyje na fabrykach i zawodach Wilenskaj huberni buduć wybirać swaich upoŭnamočenych 16-ho sienciabra.

S pawietu—u huberniu.

U hetym tydni pa ūsiej Bielarusi adbywajucca pa wałaścioch wybary upoŭnamočenych, katoryje ŭ pawieci wybiaruć hubernskich wybaršcykoŭ. Jakich ludziej paśluc u pawiet wołaści, nima pakul-što wiedama; dyj hela časć wybarnej raboty—badaj-što ūžo ūsiudy zakončena, i ab joj nia warta bolš hawaryć.

Pahutarym lepiej ab druhoj časći wybaroŭ—ab wybarach u pawieci. Siudy zjeducca wałasnyje upoŭnamočenye z usich kancoŭ pawietu. Hetyje ludzi blizka zusim nia znajuć adzin adnaho, nia wiedajuć, chto bolš wart, kaho z ich možna pasłać u Dumu i kaho—nie. Značyć, ciazkaja rabota čakaje ich u pawieci: pieršy raz bačućy adzin adnaho, jany pawinny zhadać, kaho najlepiej pasłać u huberniu.

Kożny wiedaje, jak wiaducca u nas wybary: ūsie wybaršcyki pačynajuć s taho, što dajuć hałas samy za siebie i dumajuć, bytcym inšyje, nia znajućy ich, buduć ich paddzieržywać. Dyk jano i wychodzić, što sielanie dzień i noć kidajuć kulki, a tołku jak nima, tak nima, dy ŭ huberniu jeduć nie najlepšyje z ich, nia tyje, kaho choće pa słać zjezd z ahulnaj zhody, a tyje, kamu prypradkam papadzie adna lišniaja kulka.

Što-ž rabić, kab hetaho nie pryłučylosia u nas i sioleta? Na heta jość woš jakaja rada.

Pierš-na pierš upoŭnamočenye ad wałaściej, jak ich ūžo wybrali, pawinny parupicea poznajomicca z upoŭnamočenymi chacia-by z susiednich wałaściej, dy miž saboj pa sumleńniu razabrać, za kaho ū pawieci addać swaje hałas. Kali ū pawieci buduće choć niewialikaja žmienja zhawaryušychsia miž saboj upoŭnamočenych, dyk im lohka može udascca pasłać u huberniu taho, kaho jany namiečili.

Ale hetaho mała. Može pryłučycca, što miž upoŭnamočenymi ad dwuch-troch susiednich wałaściej jak-raz nia buduće ludziej, pryhodnych da wybaroŭ u huberniu i na deputatoŭ u Dumu. Dyj kali-b hetym dwum-trom wałas-

ciam i udałosia wybrać namiečenych zahadzja wybaršcykoŭ, tady mohuć na ich narekać inšyje wołaści, što jany pakryŭdženy, i t. d.—Kab i hetaj biadzie dać radu, ūsie upoŭnamočenye z usiaho pawietu pawinny pryjechać na pawietowyje wybary na adzin dzień raniej, čym naznačena, i sabraušysia razam, tołkam razsuzdić, kaho wybi- rać. Tady, u ahulnaj hutarcy, lahčej budzie ludziam paznać swaich tawaryšoŭ, dawiedacca ab ich dumkach i pahladach, dy namiecić u huberniu taho, kamu ūsie sabraušysia najboliej spahadajuć, chto zdalečyja najlepiej i naj-sprawiedliwiej ašwiacić u Dumie žyćcio i žadańnia našaj wioski.

Woš kali hetak zjedziecca i zhaworycca bolšaja časťka deputatoŭ, dyk i ū huberniu pajeduć nie niekijie pry-padkowyje wybaršcyki, a papraŭdzi najlepšyje syny našaho narodu. Kali ž chto zahadzja nie pryjedzie nie zhaworycca, dy praz heta ū wybaršcyki nie papadzie, choć by jon byŭ najlepšy čelawiek, to nichaj narekaje na siebie samoha, bo tołki sam budzie winawaty. Treba pamiać, što ū časi samych wybaroŭ—(bałociroŭki) zhawarywacca ūžo nielha.

Urešci skažem ješće ab adnej wa- žnaj sprawie, ab katoraj sielanie ū pawieci kaniešnie pawinny pamiać. Wybirajućy wybaršcykoŭ u huberniu, treba pamiać, što adzin s-pamiž ich napeŭna budzie deputatam, bo taho wymahaje zakon. Na hubernskich wybarnych zjezdach u Bielarusi sielan budzie ūsiudy mienš, čym inšych stanoŭ,—značyć, tyje stany (pany, čynoŭniki, šwiaczeniki) mohuć wybrać u de- putaty taho s-pamiž sielanskich wybaršcykoŭ, chto im budzie milej i dasć abiecanku, što ū Dumie siadzie abo s panami (jak wilenski Ciunie'is*), abo s

*) Kali na wybarach u Trejciaj Dumu hałasami panoŭ prajšoŭ Maciej Ciunelis, jak deputat ad sielan, dyk inšyje wybaršcyki-sielanie pisali im ab swaim pratešci: „My, niżej podpisaŭnye Wilenskije hubernskie wybaršcyki Wilenskaj huberni, abwieščaj m dla wiedama ūsiech ad našaho imiani i ad imiani n-šych wałasnych izbiračieloŭ, što wybrany ū deputaty sielanin Maciej Ciunelis nia jość naš sielanski de- putat, bo jaho wybrali hałasami panoŭ“.

Wychodzić što tydzień ruskimi i łacinskimi literami.

Adres redakcii i administracii: Wilnia, Zawalnaja wulica d. № 7

Cena z pierasyłkaj i dastastaŭkaj da chaty: na 1 hod—2 r. 50 k., na 6 mies.—1 r. 25 k., na 3 m.—65 k., na 1 mies.—25 k. Za hranicaj na 1 h.—4 r., na 6 m.—2 r., na 3 m.—1 r. Pieramiena adresu—20 k.

Abwiestki pryjmajucca na apošnij stranicy pa 20 kap. za liniejku małymi lite- rami. Rukapisy i korespondencii prysłanyje u redakciju pawinny być čytelna napisany s praŭdziwaj familiej i adresam taho chto jaje prysyła. Možna takža podpisać prozwišće razam z familiej chto nie zachoće kab byla praŭdziwaja familije Adres i familija tołki dla wiedama redakcii Rukapisy aŭtoram nie wiertajucca nazad.

«prawymi» dy «nacionalistami» (jak heta zrabili ūsie inšyje bielaruskije de- putaty-sielanie). Adnym słowam, u Du- mu može papaść zusim nia toj, kaho namieciac sami sielanie. Woš i proci hetaho jość rada. Pa zakonu na wy- barach možna padawać hałas tołki za tych wybaršcykoŭ, katoryje zhadziac- ca, kab ich pastawili kandydatami ū Dumu. Dyk kali sielanie zahadzja pa- stanowiac, kaho z ich pasłać u Dumu, a inšyje abjawiac, što nia choćuć, kab ich wybirali, to i pany, i čynoŭniki, i šwiaczeniki pawinny buduć dać swaje hałas za namiečenaho sielanami wy- baršcyka.

A dzieła hetaho patrebno adno: kab usie pawiecy pasłali ū huberniu takich ludziej, katorych nichto nie zdaleje padkupić, ci inšym sposabam padmo- wić, kab zdradzili swaich bratoŭ. Tre- ba, kab u huberniu jechali najšwiatlej- šyje sielanie, katoryje dobra razumie- juć, chto pryjacieli i chto worah naša- ho bielaruskaho narodu i mužycckaj sprawy; tady jany nie papaduć pad kamandu ludziej i partij, što pasła ū Dumie pakirujuć ich, kudysami zacho- ćuć, chacia-by i proci karyšci rodnaj wioski i swajej staronki.

H. B

Swaboda wiery u trejciaj Dumie.

U Rasiei tołki mienšaja paławina narodu (pawedłuh spisku 1897 h.—55 milionoŭ z ahulnaho liku 125 milionoŭ duš) hukaje pa rasiejsku; bolšaja pała- wina žycharoŭ Rasiei—heta ludzi in- šych nacij, katorych nazywajuć «ino- rodcami». Jak pamiž rasiejcami, tak i pamiž «inorodcami» jość bahatyje i biednyje, pamiešcyki i sielanie, fabry- kanty i robotniki, i kali kupiec ci fab- rykant žyd cłnie swaich raboćych bie- larusoŭ, to jon heta robić nie zatym, što jon žyd, a jany bielrusy, a zatym, što jany robotniki i zaležać ad jaho. Dyj wiedama, što i pamiž robotnikami jość žydy, katoryje pracujućy na fab- rycy u haspadara adnej z imi wiery i nacii, tak sama żywuć napalawinu ha- łodnyje, tak sama zapracowywajucca, addajuć usie swaje siły, jak i ich ta- waryšy inšaj nacii i wiery, naprykład, bielarusy. A iznoŭ na susiedniaj fabry- cy robotnikom bielarusam ani lahčej nia żywiecca, chacia ich haspadar— chryścijanin. Dy ūwieś rasiejski raboćy narod daŭno ūžo zrazumieŭ, što u ja- ho nima nijakich pryčyn da nienawiści k «inorodcam» i «inowiercam», i jaho wybarnye ū Pieršaj Hasudarstwienaj Dumie horača damahalisia, kab byli adny zakony i dla rasiejcoŭ i dla in- šych nacij, dla prawasłaŭnych i inšych wier. Z usiaho serca rupilisia jany za- wiaści «roŭnasie pierad zakonom dla ūsiech hramadzian, nikoha nie wykluča- jućy»; jany miarkawali «apracawać za- kon, katory zraŭnawaŭ-by prawy ūsiech žycieloŭ Rasiei, skasawaŭšy ūsie ahrani- čennia i prywilei dla asobnych stanoŭ, nacij, wier»... i mieli ūwiorduju dumku «zawiaści ū hasudarstwi ład, asnowany na zhadnym žyćci poboć

usich stanoŭ i nacij i na mocnym fun- damenci hramadzckaj swabody».

Pieršaja Hasudarstwienaja Duma byla raspušćena, nie zdalečyja zrabić taho, što maniasia. Adnak ješće da pieršaj Dumy 17 krasawika 1905 h. byŭ abwiešćen Wysočajšy ukaz ab «umacawańni asnoŭ swabody wiery»; ū tym ukazie bylo abwiešćena, što ūžo bolš nia buduć karać za piera- chod s prawasłaŭnaj wiery na jakuju inšuju chryścijanskuju wiewu, i dadzien prykaz pazwolić służyć nabaženstwa ū dahetul zakrytych bažnicach (chryści- janskich). Nakaniec, jak my ūžo bačy- li, manifestam 17 kastryčnika 1905 h. byla deklarowana poŭnaja swaboda wiery ūsim, jak chryścijanam, tak i nie chryścijanam.

Zdawałosia-by, što trejciaja Duma maje praciareblenuju šciežku; treba by- ło tołki zrabić zakon ab tym, što ad- hetul hasudarstwa nie pawinno miešac- ca ū sprawy wiery, i što kożny može wiewyć pawedłuh swajho sumleńnia. Tak sama treba bylo abwieścić, što čelawieka možna karać tołki za pra- stupak, a nie za toje, što radzišsia jon palakam ci bielarusam, hruzinam ci žydam.

Papraŭdzi, wyjšta inakš: Hasudar- stwienaja Duma nia tołki nie prawiała hetych zakonoŭ, što umacawali-by swabodu wiery i dali-b roŭnyje prawy ūsim narodam,—a, naadwarot, ješće paddzieržywała ministroŭ i hubernata- roŭ, kali tyje pastupali proci ukaza 17 krasawika.

U 1907 h. minister unutrenych spraŭ unios u Dumu dwa projekty za- konoŭ:—ab starawierach i ab piera- chodzi z adnej wiery u druhuju. Pra- jekty tyje pryznawali swabodu wiery kali nie dla ūsiech, to prynamei dla starawieroŭ. Dzieła taho, što tyje pra- jekty zakonoŭ byli ūniesieni minist- ram, Duma achwotna ich začwiardziła. Prajekty pierajšli ū Hasudarstwieny Sawiet; Has. Sawiet, chacia šmat ča- ho zmianiu, ale ūsiož taki ich pry- niaŭ. I woš Dumie treba bylo začwiar- dzić zakon tak, jak apracawaŭ Hasu- darstwieny Sawiet, abo damahacca pa- čatkowaj redakcii. Ale ad 1907 h. prajšo šmat času, i haspadary Dumy, «prawyje», «nacionalisty» i «akciabry- ty» ūžo nie chacieli pryznać swabody wiery nawat stara wieram. Z hetaj pry- čyny Duma wybrała trejciuju darohu: jana zusim nie razhledała hetaho za- konu druhi raz i pakinuła jaho ū na- sledztwa čacwiortaj Dumie.

Adzin tołki zakon, što prajšoŭ praz Dumu, možna nazwać palepšeń- niem u sprawie swabody wiery; pa- wedłuh jaho duchoŭnyje, katoryje sami zažadajuć kinuć duchoŭny stan, abo s katorych budzie jon zniaty, nie kara- jucca jakimi-kolecy d adatkowymi kara- mi, jakije daŭniej nakładalisia na ich. Prajekt hetaho zakona byŭ tak sama padany ministerstwam unutrenych spraŭ i pasła doŭhich hutarac začwier- dženy Hasud. Dumaj. Jon byŭ pry- niaŭ i Hasudarstwienym Sawietam, ale jaho nie začwiardziŭ Hasudar,—i het- kim čynam jon nia maje siły zakonu.

Adnym słowam, niwodnaho zaku- nu dla umacawańnia swabody wiery Duma abo nie chaciela, abo nie mała prawiaści.

